

SUOMEN TIETOKIRJAILIJAT RY
Hallituskatu 2 B, 3. krs
00170 HELSINKI
puh. (09) 4542250

LAUSUNTO

1 (4)

6.10.2008

Opetusministeriö
PL 29
00023 Valtioneuvosto
copyright@minedu.fi

VIHREÄ KIRJA – TEKIJÄNOIKEUS OSAAMISTALOUDESSA

Yleistä

Suomen tietokirjailijat ry kiittää mahdollisuudesta lausua Euroopan yhteisöjen komission 16.7.2008 julkaiseman vihreän kirjan pohjalta. Suomen tietokirjailijat ry edistää suomalaista tietokirjallisuutta, valvoo tietokirjailijoiden tekijän-oikeudellisia ja taloudellisia etuja, tukee tietotestosten kirjoittajia sekä edistää jäsentensä ammattitaitoa ja -etiikkaa. Suomen tietokirjailijat ry on Suomen suurin kirjailijajärjestö. Se edustaa yli 2300 oppi- ja tietokirjailijaa.

Tekninen kehitys, digitalisoituminen sekä uudet jakelukanavat luovat suuria haasteita myös tekijänoikeudelle ja sen kehittämiseksi. Suomen tietokirjailijat ry pitää tärkeänä, että tekijöiden, tuottajien, kuluttajien ja suuren yleisön edut otetaan huomioon tasapuolisesti huomioiden kuitenkin tekijänoikeuden peruslähtökohdat. Tekijänoikeus turvaa tekijöille mahdollisuuden saada korvauksen tekemästään työstä sekä toimii kannustimena luoda uutta, laadukasta sisältöä. Tästä sisällöstä hyötyvät sekä kustannusala että teosten käyttäjät.

Tekijänoikeuden peruslähtökohtaa, tekijän suojaa, ei saa tarpeettomasti rajoittaa. Tekijänoikeus turvaa niin taloudellisia kuin sivistyksellisiäkin oikeuksia.

Vihreän kirjan mukaan sisällöntuotannon ympäristön muutos luo tarpeen tutkia, vastaako tekijänoikeudellinen sääntely kaikkien eri osapuolten muuttuneisiin tarpeisiin. Vihreässä kirjassa huomio kiinnitetään hyvin yksipuolisesti tekijänoikeuksien rajoituksiin ja siihen, ovatko ne käyttäjien näkökulmasta riittävän laajasti sovellettavissa.

Suomen tietokirjailijat ry kommentoi seuraavassa yksilöidymmin vihreässä kirjassa käsiteltyjä aihealueita.

Kirjastoja ja arkistoja koskeva rajoitus

Kansallista kulttuuriperintöä on tärkeää vaalia ja se tulee säilyttää. Muuttuneiden julkaisukanavien myötä kirjastot ovat kiinnostuneita sekä aineiston digitoimisesta että sen levittämisestä asiakkailleen. Suomen

6.10.2008

tietokirjailijat ry kannattaa esimerkiksi public domain -aineiston saattamista kirjastojen ja arkistojen välityksellä yleisön saataville. Myös tekijänoikeussuojan alaisen aineiston hyödyntämismahdollisuuksia on syytä etsiä. Tällöin on kuitenkin huolehdittava tekijöiden oikeuksista ja eduista. Myöskään kehittymässä olevat liiketoimintamallit eivät saa häiriintyä kirjastojen ja arkistojen toiminnan johdosta.

Orvot teokset

Vihreän kirjan mukaan ns. orpojen teosten oikeudenomistajien selvittelyyn saattaa joissain tapauksissa kulua huomattavan paljon resursseja. Joskus tämä saattaa aiheuttaa senkin, että materiaali, jonka tekijää ei saada selville, jää kokonaan hyödyntämättä.

Selvittämisvelvollisuus tulisi orpojen teosten osalta säilyttää melko korkealla. Tällöin ei luoda sellaisia epätoivottavia käytäntöjä, joissa oikeudenomistajien selvittämiseen ei käytetä juurikaan tai lainkaan voimavaroja. Selvittämisen tulisi olla selkeä lähtökohta ennen teosten hyväksikäyttämistä.

Orpojen teosten asema ja niiden mahdollisesti aiheuttamat hankaluudet olisi hyvä kuitenkin selvittää Suomen sekä Euroopan tasolla.

Vammaisia koskeva rajoitussäännös

Osaamistalous ja sen luomat mahdollisuudet tulee olla olemassa kaikille, myös vammaisille. Suomessa tekijänoikeusalueella tätä on turvattu rajoituksilla tekijän yksinoikeuteen.

Jakelukanavien kehittyessä on huomioitava myös vammaisten tarpeet. Myös heidän vapauttaminen kustannuksista, jotka aiheutuvat teosten kappaleiden valmistamisesta, on joissain tilanteissa suotavaa. Kuitenkin, jos teoksen kappale jää lainauksen yhteydessä pysyvästi lainaajan haltuun (ns. omakirjalaina), tulee tekijää hyvittää tästä kappaleen valmistamisesta kohtuullisessa määrin. On myös huolehdittava teoksia levitettäessä tietoverkon välityksellä, että teos on vain vammaisen henkilön käytettävissä.

Teosten levittäminen opetuksessa ja tutkimuksessa

Eri oppilaitoksissa ollaan siirtymässä uudenlaisiin opetus- ja oppimismenetelmiin. Digitaalitekniikka on yleistynyt sekä opetusmateriaalin käytössä että levityksessä. Suomessa tehtyjen tutkimusten mukaan suojattua aineistoa käytetään oppilaitoksissa huomattava määrä digitaalisessa muodossa. Koska voimassa olevaa lisensointijärjestelmää ei

6.10.2008

ole käytössä, tapahtuu tällainen materiaalin käyttö usein ilman oikeudenhaltijoiden lupaa.

Suomessa lainmukaisen teosten käytön mahdollistamiseksi on otettu käyttöön sopimuslisenssijärjestelmä. Suomen tietokirjailijat ry yhtyy vihreässä kirjassa esitettyyn huoleen siitä, että hyvä järjestelmä voi kaatua siihen, ettei voida taata, että osapuolet pääsevät käytöstä sopimukseen. Ongelmia Suomessa on havaittavissa jo tekijöiden ja kustantajien välisissä neuvotteluissa sopimuslisensioinnin lähtökohdista ja ehdoista. Tilanne on epätoivottava, sillä esimerkiksi eri oppilaitoksissa esiintyy suojattujen teosten luvaton käyttöä.

Sopimuslisenssijärjestelmä on lainsäädäntötasolla toimiva ratkaisu. Siihen ei ole tarvetta säätää direktiivissä tarkennuksia eikä velvoittaa osapuolia tiettyyn sopimukseen. Pikemminkin tekijänoikeuslain uusille sopimuslisenssialueille tulisi antaa aikaa kehittyä ja ottaa paikkansa tekijänoikeuksien sopimista helpottavana mekanismina.

Sopimuslisenssialueiden tarkemmat ehdot ja yksityiskohdat on jätettävä oikeudenomistajien päätettäväksi neuvottelemalla. Liian yksityiskohtainen sääntely direktiivin tasolla tekisi järjestelmästä joustamattoman ja vaikeasti sopeutuvan koko ajan muuttuvaan toimintaympäristöön.

Käyttäjien luoma sisältö

Suomen tietokirjailijat ry:n mukaan tekijänoikeuslain säännös teosta vapaasti muuttaen aikaansaaduista teoksista ja niiden itsenäisestä tekijänoikeudesta on toimiva käyttäjien luoman oman sisällön suhteen. Säännöksellä turvataan se, että normaali teoskynnys ylittyy myös uuden sisällön osalta, eikä alkuperäisen/alkuperäisten teosten tekijöiden oikeuksia loukata.

Siirtyminen analogisesta ympäristöstä digitaaliseen ympäristöön ei saa alentaa alkuperäisen teoksen tekijän tekijänoikeussuojan tasoa. Direktiiviin ei ole tarpeen ottaa käyttäjän itsensä luomaa sisältöä koskevaa poikkeusta.

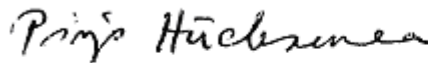
Yhteenveto

Tekijänoikeuslainsäädäntöä on kehitettävä toimintaympäristön muuttuessa. Tässä muutoksessa on huomioitava tekijänoikeuden peruslähtökohdat ja tekijät alan tärkeimpänä voimavarana. Teosten alkuperäisten tekijöiden asemaa ei tule heikentää vedoten teknologian kehittymiseen ja teosten käyttömahdollisuuksien lisääntymiseen. Vihreässä kirjassa oikeudenhaltijoiden näkökulma ohitetaan käsiteltäessä teosten (ilmaisen) käytettävyyden helpottamista.

6.10.2008

Yhteisötason tekijänoikeuden rajoittamisen sijasta tulisi pohtia niitä mahdollisia järjestelyitä, joilla voidaan uusia kanavia hyödyntäen turvata niin tekijöiden, tuotantoyritysten kuin käyttäjienkin edut. Nykyinen lainsäädäntö antaa tähän jo mahdollisuuden. Eri oikeudenhaltijaryhmien kesken sopimalla teosten käyttömahdollisuuksia helpottavat mekanismit voidaan ja tulee saada käyttöön.

Helsingissä 6. päivänä lokakuuta 2008

Pirjo Hiidenmaa
puheenjohtaja

Jukka-Pekka Pietiäinen
toiminnanjohtaja